

Ngũ Nguyệt

Vai trò của người trí thức trong hiện tại và tương lai

GIẢI ẢO VÀ ĐỐI TRỌNG

TÔN THẤT THIÊN

I . Tôi viết bài này do sự thúc đẩy của hai sự kiện: 1) sự tranh luận về cô Dương Thu Hương, và 2) một bài của anh Đỗ Đình Thành đăng trong báo Chính Luận.

Sự kiện thứ nhất. Từ mấy tháng nay có cuộc tranh luận khá sôi nổi giữa một số cơ quan dư luận Việt Nam, điển hình nhất là giữa hai tờ báo Làng Văn (Toronto) và Quê Mẹ (Paris), về vấn đề Dương Thu Hương chống đối đả cảm quyền Hà Nội thật hay cuội.

Cuộc tranh luận này gợi tính tò mò của tôi và thôi thúc tôi tìm hiểu sự thể ra sao. Tất nhiên muốn có một quan điểm chính xác cần phải nghiên cứu đúng đắn, nghĩa là một cách khoa học, thay vì vì muốn nói thật lớn và thật gấp nên cứ nói đại! Do đó phải đọc kỹ và suy ngẫm những gì quan trọng cô ta viết mà đã gây sôi nổi.

Sự nghiên cứu này làm tôi để ý đến một số vấn đề mà Dương Thu Hương đã nêu lên, trong đó vấn đề đáng để ý nhất là vai trò của người trí thức trong xã hội. Từ đây, vấn đề Dương Thu Hương chống đối thật hay cuội thành một vấn đề nhỏ trong nhãn quan của tôi. Theo tôi, mối ưu tư chính của chúng ta là xét xem những vấn đề cô ấy nêu lên có phải là vấn đề quan trọng cho xứ sở ta hay không, và những điều cô ta nói sai hay đúng, và ta có thể dùng nó để làm lợi cho xứ sở hay không.

Đặt vấn đề như vậy, dù muốn hay không, chúng ta cũng phải công nhận rằng những điều cô ấy nói về vai trò "đầu não", "cảnh báo" và "giải ảo" của trí thức cần làm cho ta suy ngẫm đúng đắn, kỹ lưỡng và tường tận.

Sự kiện thứ hai. Sự kiện này liên quan mật thiết đến những vấn đề mà Dương Thu Hương nêu ra. Thông Luận số 33 tháng 12 năm 1990 có đăng bài tham luận của anh Đỗ Đình Thành tại hội luận về vấn đề dân chủ và đa nguyên hồi tháng 10 năm qua ở Paris. Bài tham luận này chứa nhiều điểm rất sâu sắc, trong đó điểm làm tôi để ý nhất là khái niệm "đối trọng".

Sự tập hợp hai sự kiện nói trên làm nổi bật một vấn đề rất lớn cho những người trí thức Việt nam. Đó là vấn đề trách nhiệm của trí thức chúng ta trong thảm trạng của dân tộc trong quá khứ, và nhiệm vụ của chúng ta hiện nay và trong tương lai.

II. Cô Dương Thu Hương đã có một số đối thoại có thể nói là thẳng thừng với đám cầm quyền hiện tại, đặc biệt là các cuộc đối thoại với Ban Chấp Hành Đơn Vị Phim I ngày 1-3-90, với Ban Tổ Chức Trung Ương Đảng ngày 9-3-90 và với Chính Trị Bộ ĐCSVN ngày 12-5-90. Ngoài ra ta cũng nên ghi nhận hai bài tham luận tại Đại Hội Nhà Văn IV ngày 20-10-89 và tại Câu Lạc Bộ Khoa Học và Kỹ Thuật ngày 9-2-90.

Qua những lời phát biểu, Dương Thu Hương đã nêu lên một số quan điểm về vấn đề vai trò và trách nhiệm của người trí thức trong xã hội Việt Nam một cách chính xác, làm cho chúng ta phải chú ý. Đó là:

1) "Con người chỉ có thể đi về tương lai khi đã trút bỏ đám sương mù của quá khứ". (12-5-90)

2) "Trong một xã hội, trí thức bao giờ cũng là tinh tuý, là đầu não, là bộ phận cấp tiến nhất của xã hội". (9.3.90)

3) "Người trí thức phải đấu tranh cho sự tiến bộ của xã hội". (9-2-90)

4) Nhiệm vụ của trí thức là "phải giải tỏa những ảo lý tưởng đã ngự trị đời sống dân tộc mình", và cho họ "thoát khỏi đám sương mù huyền hoặc của quá khứ và tìm một con đường phát triển tươi sáng" (12-5-90)

5) chức trách của nhà văn (và tất nhiên là của trí thức nữa) là chức trách "người cảnh báo trong xã hội"; thay vì "vuốt ve lòng tự ái của dân chúng" phải "can đảm vạch ra những hiểm nguy đang chờ phía trước" (20-10-89).

III . Riêng về phần anh Thành, anh đã đưa ra một khái niệm rất căn bản. Đó là khái niệm "đối trọng". Danh từ này hơi tẻ. Có lẽ "đối lực" kêu gọi hơn. Nhưng trong giai đoạn này danh từ không quan trọng lắm. Quan trọng là nội dung của khái niệm, ý nghĩa bao hàm trong đó, và đặc biệt là khả năng áp dụng nó vào công cuộc giải tỏa bế tắc hiện tại và xây đắp nền tảng cho xú sở trong tương lai.

Khái niệm "đối trọng" (đối lực) là một khái niệm quen thuộc về chính trị học. Nhưng các danh từ, và khái niệm nó bao hàm, ít được dùng trong chính trường. Danh từ thường được dùng ở đây là "quân bình lực lượng" (équilibre des forces), "phân quyền"

(division des pouvoirs hoặc check and blance), để ấn định quyền hạn của các cơ chế hiến pháp. Những khái niệm này có vẻ cụ thể hơn và tính cách áp dụng thực tiễn rõ ràng hơn là khái niệm "đối trọng" (đối lực).

Thật ra thì khái niệm "đối trọng" (tiếng Pháp: contrepoids; tiếng Anh: countervailing power) không hoàn toàn giống các khái niệm nêu ở trên. Nó tương đối trừu tượng hơn và tác dụng tương đối tế nhị hơn. Đặc biệt là nó không bao hàm ý đưa đến đối lập chính trị và, xa hơn một bước nữa, đến tranh dành quyền lực. Có lẽ hình ảnh thích hợp nhất là hình ảnh đi thuyền: khi thuyền chòng bên này thì phải đưa một phần người trên thuyền qua bên kia để giữ cho thuyền khỏi nghiêng hẳn về một bên và có thể lật; đưa nhiều hay ít người, tùy độ nghiêng của thuyền.

Về sự giữ cho quyền lực trong xứ khỏi ngã hẳn về một phía, hay một phe, cũng vậy. Lực lượng "đối trọng" không nhằm thay thế chính quyền, hay chống đối chính quyền theo nghĩa đối lập. Nó chỉ nhằm ngăn cản không cho một lực lượng nào trong xứ trở nên quá nặng cân, n.l., quá mạnh và có thể làm lật cả quyền hành và ảnh hưởng trong xứ về phía họ, bằng cách khi đưa một ít cân (ảnh hưởng của mình) qua bên này, khi qua bên kia, tùy tình hình mỗi lúc. Họ không thể thốt trung thành, đi đôi vĩnh viễn, với một đoàn thể, một cá nhân, nào hết. Họ chỉ thể trung thành với xứ sở và phục vụ quyền lợi tối thượng và vĩnh cửu của xứ sở và dân tộc.

Hậu quả của sự kiện nêu trên đây là không một lực lượng nào trong nước có thể quá mạnh. Lực lượng này có thể là chính quyền, có thể là đối lập, cũng có thể là một lực lượng tuy không chính

thức là chính phủ nhưng lại nắm thực quyền trong xứ, ví dụ quân đội hay một thế lực ngoại bang.

Vai trò "đối trọng" hiểu theo như trên là vai trò thật thích hợp cho trí thức và chuyên gia. Họ là một lực lượng rất quan trọng; không có sự thực tình và nhiệt liệt ủng hộ và hợp tác của họ không chính quyền hay lực lượng nào có thể thành công và chi phối quốc gia một cách toàn bộ toàn diện. Họ có thể khi dồn cân (thế lực) qua bên này, khi dồn cân (thế lực) qua bên kia, không cho phép một đoàn thể nào thiết lập độc tài và đàn áp các đoàn thể khác, hay theo đuổi những chính sách có hại cho xứ sở.

IV. Trong gần nửa thế kỷ qua, trí thức và chuyên gia Việt Nam đã không đóng vai trò nói trên. Họ đã chia hai chia ba, rồi mỗi thành phần đi theo một phe một đảng, và theo các phe các đảng đó chống nhau, dồn hết tâm lực vào việc nghĩ phương kế để vô hiệu hoá và tiêu diệt lẫn nhau, đẩy xứ sở vào một cuộc chiến tranh tương tàn dài dằng và khủng khiếp, một cuộc chiến tự diệt chủng, thay vì tập hợp nhau thành một lực lượng lớn để xây dựng xứ sở và giúp dân tộc giải quyết những vấn đề no cơm ấm áo, xây cất trường học, nhà thương, đường xá, cầu cống, để đưa xứ sở lên hàng một quốc gia tiến bộ, và đem lại hạnh phúc cho đồng bào.

Những trí thức chuyên gia đã theo "Bác và Đảng" thực hiện "chiến tranh nhân dân" (được giải thích là chiến tranh "toàn dân" "toàn diện" và "trường kỳ") đã không làm nhiệm vụ "cảnh báo"; thay vì "can đảm vạch ra những hiểm nguy phía trước" họ đã tận lực giúp Đảng trong công cuộc "vuốt ve lòng tự ái của dân chúng"

để đẩy họ vào một cuộc chiến tranh "toàn dân toàn diện" (như các ông Võ Nguyên Giáp và Trường Chinh thường giải thích một cách hãnh diện và đắc ý), n.1. một cuộc chiến tranh đưa đến sự huỷ diệt hoàn toàn xứ sở và dân tộc.

Phản khác, họ đã không ngăn cản hoặc lên tiếng phản kháng những đợt "cải cách ruộng đất", "cải tạo xã hội chủ nghĩa", mà hậu quả ngày nay đã được Dương Thu Hương, Trần Mạnh Hảo, Hoàng Hữu Quýnh, và nhiều chứng nhân khác bắt đầu phanh phui và lên án. Rồi những năm sau 1975, thay vì "cảnh báo" Đảng về nguy hiểm đợi chờ chính sách "trừng phạt nguy", "trấn áp những phần tử chống đối cách mạng", trí thức lại tung hô chiến thắng, vỗ tay reo hò, và hoan nghênh chính sách "tiến nhanh, tiến mạnh" lên chủ nghĩa xã hội.

Về phía "quốc gia" cũng vậy. Bao nhiêu bộ óc thông minh, bao nhiêu khả năng chuyên môn ^hthâu tập được, đều dồn vào công cuộc "diệt cộng", nghĩa là diệt tiêu tài lực và tàn phá lãnh thổ Việt Nam - chỗ không phải Nga hay Tàu -. Những khách quan mà nói, trách nhiệm "bên kia" nặng hơn vì chính ông Hồ và ĐCSNVN là người chủ trương chia rẽ dân tộc Việt Nam thành giai cấp, thành "cách mạng" và "Việt Gian", và sau 1954 Miền Bắc đã xua quân qua vĩ tuyến 17 và băng qua Lào ^{Miền} để đánh Miền Nam.

V. Nay nhu cầu tồn tại và phát triển của dân tộc buộc chúng ta phải coi những sự kiện trên đây là quá khứ, những sai lầm để rút bài học và tránh đi lại con đường cũ, thay vì những lý do để tái diễn một cuộc chiến tranh tự diệt chúng đã thực sự chấm dứt

dứt trên bình diện quốc nội và quốc tế từ năm 1975.

Những trong hiện tại thì rất đáng tiếc là còn rất nhiều trí thức và chuyên gia chưa nhận thức được rõ nhiệm vụ "giải tỏa ảo lý tưởng đã ngự trị đời sống của dân tộc", đã không giúp họ "thoát khỏi đám sương mù của quá khứ và tìm một con đường tươi sáng" để cho con người Việt Nam "trút đám sương mù của quá khứ để có thể đi vào tương lai".

"Họ" đây bao gồm rất nhiều người, kể cả những người đã vì yêu nước mà theo cộng sản và vì khi vào Đảng đã thề trung thành với Đảng - thay vì với lý tưởng - nên nay bị vướng mắc, lúng túng trong sự muốn tháo lui, vì mặc cảm sợ bị gán cho tiếng "phản bội". Đại tá Bùi Tín là một ví dụ điển hình. Dù là ông ta đã thấy ánh sáng, những tình cảm còn dây dưa chưa dứt. Những không chóng thì chày ông ta, và nhiều người nữa trong tình trạng và với tâm trạng của ông ta, cũng phải cắt đứt sợi dây cột họ vào đảng để trung thành với lý tưởng, trở về với lẽ phải và dân tộc.

Trường hợp trên đây đem lại cho ta một niềm phấn khởi. Nó là một bằng chứng thêm nữa, sau nhiều trường hợp khác mà chúng ta được biết, của sự thức tỉnh của những người hiện đang còn trong ĐCSVN, và ý thức về trách nhiệm và vai trò của họ. Tôi tin rằng sẽ còn nhiều trường hợp như vậy nữa, và tới một lúc nào đó số người thức tỉnh - cả hai "bên" - sẽ đủ đông để có thể cho ta kết hợp thành một khối "đối trọng" đáng kể để chuyển dân tộc và xứ sở từ những con đường trong sương mù hiện tại qua những con đường tươi sáng.

Những trí thức, chuyên gia chúng ta phải **đồng thuận kết**

Nhận được
xin Fax retour confirmé

FAX 1 514 737 5447

8

hợp thành một khối đối trọng. Những người trong khối này sẽ nhất trí trên lập trường sau đây: chúng ta sẽ không khi nào tuyên thệ trung thành với một lãnh tụ, một đảng phái, một đoàn thể nào, mà chỉ tuyên thệ hoặc cam kết trung thành với một lý tưởng, một mục tiêu chiến lược. Lý tưởng và mục tiêu đó là phục vụ quyền lợi tối thượng của xứ sở và dân tộc, tranh đấu cho công bằng xã hội trong sự tôn trọng nhân phẩm và những quyền căn bản của con người. Và chúng ta phải nói rõ, **thật rõ**, rằng chúng ta chỉ tiếp tục hợp tác với lãnh tụ nào, đảng nào, đoàn thể nào hoạt động nhằm thực hiện những mục tiêu nói trên. Nếu không chúng ta sẽ "good bye" mà không một chút mảy may hối tiếc hay hối hận.

Chỉ có làm như trên ta mới tránh cho xứ sở, dân tộc, và chính ngay cả bản thân chúng ta, những thảm trạng mà chúng ta đã mục kích trong quá khứ và đang mục kích hiện nay.

Như Dương Thu Hương nói rất đúng, dân tộc Việt Nam đã và đang đi trong sương mù và phải cần được dẫn ra khỏi đám sương mù đó. Người phải làm công việc này là chúng ta, những người có học thức và kiến thức. Nhưng chúng ta đã không làm đúng vai trò "đầu não" của xã hội. Vì thiếu sáng suốt và can đảm chúng ta đã đóng vai trò "vuốt ve" thay vì "cảnh báo", và tự biến thành công cụ của những kẻ phá hoại và độc ác vì vừa tham lam vừa ngu dốt đã bám vào ảo tưởng. Chúng ta thay vì theo lý tưởng thì lại tự biến thành công cụ ngoan ngoãn của những kẻ tham lam và ngu dốt đó.

Đã đến lúc chúng ta thức tỉnh và làm đúng vai trò và nhiệm vụ của chúng ta. Vai trò đối trọng trong quốc gia và đầu não giải ảo trong xã hội, đưa dân tộc ra khỏi sương mù hiện tại để đi vào

con đường tửđi sáng. Muốn thế, chính chúng ta phải thoát ra đám sương mù trước. Do đó, chúng ta phải lấy một quyết định tiên quyết lớn và táo bạo:

Chúng ta phải tự giải ảo và tự giải thoát chúng ta, kiên quyết từ chối làm công cụ cho những kẻ dùng quyền lực làm những chuyện ngu muội, độc ác, và diệt chủng.

Chúng ta chỉ nguyện trung thành với lý tưởng phục vụ dân tộc và con người và không tiếp tục nhắm mắt đi theo bất cứ một giai cấp, một đảng phái, hay một cá nhân nào làm ngược lý tưởng đó.

Montreal, tháng giêng, 1991